

УДК 339.54:338.439(477)

ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ ДО СОТ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА

І.Б. Манзій, аспірант

Уманський державний аграрний університет

Висвітлюються основні проблеми, що стоять перед сільським господарством України в контексті вступу до СОТ. Аналізуються можливі наслідки для продовольчої безпеки країни з набуттям її членства у цій організації.

Отображаются основные проблемы сельского хозяйства Украины в условиях вступления в ВТО. Анализируется возможные последствия для продовольственной безопасности страны после вхождения в эту организацию.

The main problems, which stand before agricultural of Ukraine in terms of enter to WTO, were considered. The possible results for food safety of country with participation in this organization were analyzed in this article.

Постановка проблеми. Світова практика доводить, що лише та держава, яка здатна гарантувати забезпечення населення продуктами харчування за будь-яких умов, може проводити незалежну політику. Продовольча незалежність характеризується таким рівнем розвитку економіки, коли продовольча безпека держави не залежить від зовнішніх продовольчих поставок. Для запобігання ситуації залежності держава може нарощувати свій економічний потенціал, підвищувати ефективність агропромислового виробництва. Це насамперед необхідно в умовах прагнення України інтегруватися як повноцінний партнер у європейське і світове суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останнього часу як у науковій економічній літературі, так і на сторінках періодики з'явилося чимало публікацій стосовно вступу України до СОТ, автори яких висвітлюють своє ставлення до даного процесу. Питанням забезпечення

сталого розвитку вітчизняного виробництва та гарантування продовольчої безпеки в умовах інтеграційних процесів України приділялося та приділяється багато уваги провідними науковцями країни. Відзначимо, зокрема праці М.І. Бахмата, В.І. Бойка, П.І Гайдуцького, С.Л. Ганначенко, І.Г. Кириленка, П.Т. Саблука, та інших вчених-економістів [2, 3].

Однак незважаючи на численні наукові розробки існує цілий ряд невирішених проблем для сільського господарства та продовольчої безпеки країни на шляху вступу до СОТ. Тому дана проблема й надалі залишається актуальною і є предметом нашого дослідження.

Формування цілей статті. Метою статті є виявлення можливих наслідків та перспектив вступу України до СОТ для вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції, а також шляхів подолання існуючих проблем продовольчої безпеки та забезпечення сталого розвитку АПК.

Виклад основного матеріалу. Україна є державою з потужним земельним та трудовим потенціалом, сприятливими кліматичними умовами і багаторічним досвідом виробництва агропродовольчої продукції, тому чи не найбільша увага повинна приділяється саме перспективам розвитку АПК та забезпечення продовольчої безпеки. Крім того, не менш важливим є впровадження досконаліших правових механізмів з метою адаптації національного законодавства до вимог СОТ та ЄС, що є необхідною умовою вступу України до цих організацій [1].

Для України, аграрний сектор був і залишається вагомим складовим економіки країни, тому переговори з питань внутрішньої державної підтримки сільськогосподарських виробників, рівня імпорتنих тарифів і експортних субсидій (в рамках Угоди про сільське господарство СОТ) мають враховувати перспективу існування і подальшого розвитку сільського господарства країни. Має бути встановлена відповідність між поставленими завданнями щодо вступу до СОТ і внутрішньою агропродовольчою політикою. Засоби останньої повинні бути спрямовані

на пошуки і використання таких елементів підвищення ефективності агропродовольчої системи, які б не вступали в пряме протиріччя з умовами членства у СОТ [2].

Тому необхідно чітко визначити основні параметри аграрної економіки України, її місце у міжнародному ринку сільськогосподарської продукції, і, нарешті, чітко сформулювати аграрну політику держави з метою досягнення стабільної продовольчої безпеки країни. Спрямування аграрної політики України з урахуванням всіх чинників ефективності господарювання створить і забезпечить стабільність її продовольчої безпеки, спроможність за будь-яких обставин гарантувати і забезпечити населення в продовольстві на рівні науково обґрунтованого споживання при відсутності платоспроможного попиту і цін на ринку продовольства. Тобто, необхідно забезпечити не тільки достатній рівень виробництва продуктів харчування, але і вільний доступ населення до них. На жаль рівень споживання продуктів харчування в Україні значно нижчий, ніж в інших сусідніх країнах (табл.1).

Таблиця 1

Рівень споживання продуктів харчування

Країни	Добова чисельність раціону, ккал	Вміст білка, г
Польща	3366	99
Чехія	3244	96
Білорусія	3225	94
Росія	2904	90
Україна	2505	73

Наше населення споживає менше за мінімальний фізіологічний рівень м'яса, риби, молока і молочних продуктів, яєць, плодів і ягід, перебиваючи їх нестачу надмірним споживанням хлібопродуктів і картоплі. Мінімальний продуктовий набір недоступний для 70% населення [3].

Вступ України до СОТ може мати як позитивні, так і негативні наслідки для продовольчої безпеки країни. Найбільш вразливе для ліберальних змін сільське господарство, хоча вперше за багато років аграрний сектор проявляє ознаки рентабельності [4].

Таблиця 2

Сільське господарство України: позитивні та негативні наслідки вступу в СОТ

Сучасне становище забезпечує	Після вступу до СОТ (негативні наслідки)	Після вступу до СОТ (позитивні наслідки)
16% – робочих місць	лібералізація доступу на ринок	не скоротиться фінансування наукових досліджень, навчальних і маркетингових програм
14,5% – ВВП країни	внутрішня цінова підтримка за 5 років має скоротитися на 20% порівняно з базовим періодом	не скоротиться фінансування створення держрезервів для забезпечення продовольчої безпеки тощо
90% – потреб внутрішнього ринку	повне ринкове реформування аграрного сектора	буде ліквідовано спробу за рахунок платників податків уберегти власну бездіяльність або нездатність працювати у відповідності з сучасними вимогами

Як свідчить економічний розвиток держав, у тому числі Центральної та Східної Європи, які останнім часом вступили до СОТ, з набуттям членства у цій організації Україна матиме ряд економічних переваг, зокрема поліпшення умов доступу українських виробників та експортерів на основні міжнародні ринки; зменшення тарифних і нетарифних обмежень на експорт до ЄС українських товарів; отримання можливості захисту національного товаровиробника в антидемпінгових, спеціальних розслідуваннях у рамках процедури розгляду торгівельних спорів СОТ; створення ефективної системи захисту національного товаровиробника від недобросовісного імпорту, збільшення іноземних інвестицій в економіку держави та ін.

Що стосується залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор, то їхній рівень не відповідає міжнародним інвестиційним можливостям. Так,

у розвинутих країнах на сільське господарство припадає менше 1% залучених іноземних інвестицій. Найбільше їх залучено в Італії, Великобританії, Франції, але і в перелічених країнах цей показник не досягає 0,5%. У країнах, що розвиваються, рівень залучення іноземних інвестицій в сільське господарство дещо вищий. Зокрема, в Індії, Аргентині і Туреччині він складає майже 1%, а в решті країн – дещо менше. У країнах з перехідною економікою частка сільського господарства в загальному обсязі іноземних інвестицій теж вища, зокрема в Угорщині вона досягає 6,5%. З пострадянських країн з перехідною економікою найвища частка залучених інвестицій в сільське господарство спостерігається в Естонії – 12,7%, в Латвії – 6,0%, Литві та Росії – 0,6% [5].

Однак за отримання Україною переваг з набуттям членства у СОТ необхідно сплатити певну ціну, а саме таким же чином відкрити власний ринок, спростити доступ на нього іноземних товарів та послуг. Це, звичайно, призведе до того, що деякі вітчизняні виробництва не зможуть ефективно конкурувати з іноземними і будуть змушені або переорієнтуватися на випуск іншого виду продукції, або залишити ринок. Зниження імпортного мита сприятиме наповненню ринку відносно дешевою продукцією і позитивно впливатиме на задоволення попиту населення, однак відкриття ринків для імпорту погіршуватиме становище вітчизняних товаровиробників.

Другий вид ризику безпосередньо пов'язаний з першим: послаблення конкурентоспроможності та скорочення обсягів вітчизняного виробництва призводить до зростання частки імпортої продукції у продовольчому балансі країни, що знижує до небезпечної межі рівень її продовольчої безпеки. Отже, приймаючи зобов'язання щодо лібералізації торгівлі, переговорні сторони повинні виходити з необхідності зниження названих ризиків, висуваючи як пріоритетні завдання забезпечення продовольчої безпеки і сталого розвитку АПК своєї країни.

Висновки. Вступаючи до СОТ, Україні необхідно чітко визначити позитивні та негативні наслідки вступу до цієї міжнародної організації, домогтися таких умов приєднання до Угоди про сільське господарство, які б дали можливість реалізувати потенційні переваги і мінімізувати втрати вітчизняного аграрного сектора. Збереження продовольчої безпеки України при її вступі до Світової організації торгівлі вимагає розроблення дійового механізму захисту національного ринку продовольства. Принципи державної політики в галузі сільського господарства в процесі вступу до СОТ мають бути зафіксовані в Концепції агропродовольчої політики України з позицій вимог цієї міжнародної організації. Необхідно розробити тактику і конкретні заходи з реалізації стратегії цієї політики, спрямовані на взаємоузгодження державної підтримки сільськогосподарського виробництва, захисту вітчизняного продовольчого ринку з вимогами лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в сфері торгівлі. Лише створення власної стійкої системи продовольчої безпеки на основі забезпечення конкурентоспроможності продовольчих товарів як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках, захищеності вітчизняного товаровиробника дасть можливість уникнути можливих руйнівних наслідків швидкого зростання відкритості національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобирева Т.С. Проблеми конкурентоспроможності м'ясної галузі регіону в умовах приєднання України до СОТ // Вісник ХНАУ. – Харків, 2007. – №3. – С. 18-23.
2. Ганначенко С.Л. Україна – СОТ: перспективи для аграрного сектору // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 5. – С. 7-10.
3. Бахмат М.І. Сучасні аграрні проблеми в контексті вступу України до СОТ // Збірник наукових праць Подільської державної аграрно-технічної академії. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Вип. 12, Т. 2. – 290 с.
4. Шупик І.І. Вступ України до СОТ в контексті захисту національних інтересів // Вісник ХНАУ. – Харків, 2007. – №3. – С. 290-295.
5. Гайдуцький А.П. Продовольча проблема в умовах глобалізації та залучення іноземних інвестицій у світове сільське господарство // Економіка АПК. – 2004. – №9. – С. 50-58.